

ПЕДАГОГИК ЖАМОАНИНГ ЎЗИГА ХОСЛИГИ**Ахмедова Шоирахон Билалхановна**

АВПЯМЎММ “Аниқ ва табиий фанлар методикаси” кафедраси катта ўқитувчиси

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7229314>

Аннотация. Мақолада педагогик фаолиятида ўқув-тарбиявий жараёни бошқариш педагогик жамоа фаолиятини ташкиллаштириш орқали амалга оширилиши ва таълим муассасини бошқаришнинг асосий объекти педагогик жамоа деб ёндашган. Ижтимоий бошқарувнинг асосий моҳияти педагоглар фаолиятини йўналтириш ва педагоглар фаолиятини фаоллаштириш жараёнига ургу берилган.

Калит сўзлар: педагогик фаолият, педагоглар жамоаси, ижтимоий муносабат, йўналтириш, фаоллаштириш, ўқитувчи, ижодкор, семинар-дарслар, ролли дарслар, амалий уйинлар, навор ўқитувчилар, учрашувлар.

ХАРАКТЕРИСТИКА ПЕДАГОГИЧЕСКОГО СОСТАВА

Аннотация В статье управление образовательным процессом в педагогической деятельности осуществляется путем организации деятельности педагогического коллектива, а основным объектом управления образовательным учреждением является педагогический коллектив. Главной сущностью социального управления является процесс направления деятельности педагогов и активизации деятельности педагогов.

Ключевые слова: педагогическая деятельность, коллектив педагогов, социальная позиция, руководство, активизация, педагог, творец, занятия-семинары, ролевые занятия, практические дома, педагоги-новаторы, встречи.

CHARACTERISTICS OF THE PEDAGOGICAL TEAM

Abstract. In the article, the management of the educational process in pedagogical activity is carried out by organizing the activities of the pedagogical team, and the main object of management of the educational institution is the pedagogical team. The main essence of social management is the process of directing the activities of pedagogues and activating the activities of pedagogues.

Key words: pedagogical activity, team of pedagogues, social attitude, guidance, activation, teacher, creator, seminar-lessons, role-playing lessons, practical houses, innovative teachers, meetings.

КИРИШ

Фан-техника тараккий этиб, ижтимоий муносабатлар мазмуни ахборотларга тобора бойиб бораётган, фан оламидаги янгиликлар, психология-педагогика фани ривож топаётган бир даврда ўқитувчиларнинг ўз устида мустақил равишда ишлашлари, малакаларини ошириб боришлари, мустақил изланиш кўникмасига эга бўлиш ва ижодкор бўлишларини талаб қилади.

Ўзбекистон Республикасининг «Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури»да белгилаб кўйилганидек, ҳар жиҳатдан баркамол, мустақил фикрловчи ёшларни тарбиялаш учун бугунги кун ўқитувчиси сиёсий, илмий-методик ва умумпедагогик савия, ўз ишига ижодий ёндашиш, ўз бурчига нисбатан фидоий бўлишга боғлиқдир.

Ўқув-тарбиявий жараёни бошқариш педагогик жамоа фаолиятини ташкиллаштириш орқали амалга оширилади. Шу сабабли таълим муассасини бошқаришнинг асосий объекти педагогик жамоа ҳисобланади.

МЕТОД ВА МЕТОДОЛОГИЯ

Ижтимоий бошқарувнинг асосий моҳияти икки асосий масалани ечишга қаратилади:

1. Педагоглар фаолиятини йўналтириш.
2. Педагоглар фаолиятини фаоллаштириш.

Биринчи масалани ҳал қилиш учун бошқарув субъекти ходимлар фаолиятини талаб этиладиган йўналишга солувчи маълум дастурни ишлаб чиқишни амалга оширади. Иккинчи масалани ҳал этиш учун шахснинг ҳиссий-эҳтиёж соҳасидаги талабларини (моддий ва маънавий, жамоадаги ижтимоий-психологик муҳитни яхшилаш, меҳнатни ташкиллаштиришнинг самарали йўллари ишлаб чиқиш) рағбатлантиришни қондирувчи имтиёзли шароитлар яратилади.

Педагогик фаолиятни фаоллаштиришда бошқарув дастурининг сифати, яъни аниқлиги, реал шароитга асосланганлиги, пировардида юқори натижа бериши, ишланганлик даражаси ҳам муҳим аҳамиятга эга бўлади. Ҳар бир соҳага оид дастурлар алоҳида хусусиятларга эга бўлади, бироқ уларнинг барчасида қўйидаги қонуниятлар кузатилади: бажариладиган иш қай даражада кўпроқ ижодий меҳнатни талаб қилса, жамият шу даражада инсонпарварлашиб ва демократлашиб боради, чеклашлар қай даражада кам бўлса ташаббус билан ишлаш даражаси шунча ортиб боради.

Республикамиз ҳукумати таълим соҳасида ўртага қўйяётган вазифаларни бажариш кўп жиҳатдан педагогик жамоага боғлиқ. Янги иқтисодий сиёсатга ўтиш шароитида таълим-тарбиядан кўзланган мақсадга эришиш вазифаси асосан педагогик жамоа зиммасига юклатилган. Бу ўз навбатида ўқув муассасасини бошқарадиган раҳбарнинг фаолияти билан бевосита боғлиқдир. Қайси ўқув муассасасида ички ва ташқи назорат яхши йўлга қўйилган бўлса, ўша таълим масканида таълим-тарбия ишлари ҳам изчил бўлади. Педагоглар жамоаси ишини системали назорат қилиш бир томондан ҳар бир педагогнинг ўз иши учун масъулиятини оширади ҳамда ўз ишида камчиликларни вақтида аниқлаш ва тузатиш имконини беради.

ТАДҚИҚОТ НАТИЖАСИ

Таълим муассаси ишини ҳар жиҳатдан тўғри ташкил қилиш, унинг самарадорлиги натижаси гаровидир. Бу эса жамоа меҳнати жараёнларини оқилона йўлга қўйишни тақоза этади. Бинобарин, ёшларни тарбиялаш кўплаб кишиларнинг умумий меҳнати жараёнида ҳал қилинар экан, демак бу меҳнатнинг муваффақияти кўп жиҳатдан уларнинг кучлари қанчалик тўғри йўналтирилганлигига, мақсадлар бирлиги ва ҳаракатлар мувофиқлиги қандай таъминланаётганлигига боғлиқдир. Акс ҳолда биргаликда қилинаётган жамоа меҳнатининг самарадорлиги пасайиб кетиши мумкин. Мақсадларни тушуниш бирлигини амалга чиқариш, сўнгра бу мақсадларга эришиш жараёнида ўзаро алоқаларни таъминлаш мактабни бошқаришнинг муҳим вазифаси бўлиб, бу вазифанинг пировард натижаси асосан раҳбарнинг фаолиятига боғлиқ.

Таълим муассасасини бошқаришда:

1. Тизимни ташкил этишни ишлаб чиқиши, тадқиқот, лойиҳалаш ишларини йўлга қўйиб иш тартибини белгилаши, шошма-шошарликка йўл қўйилмаслиги.
2. Амалий иш бажаришнинг белгиланган тартибда ва тизимга мувофиқ бажарилаётганини текшириш.

3. Иш меъёрининг бузилишига йўл қўймасликни, қийинчилик ва тўсиқларни ўз вақтида бартараф этилишини кузатиши ва шу сингари бошқа муўим ишларни амалга ошириши лозим.

Демак, таълим муассасаси раҳбари иш фаолиятини 4 босқичга ажратиб кўрсатиш мумкин:

1. Олинган ахборот асосида қарор қабул қилиш. Ишнинг вазифаларини ва йўналишларини белгилаш. Маълум объектив маълумотларни таҳлил қилиш ва умумлаштириш. Яқин истикболли режаларни белгилаш. Ишнинг мавжуд ҳақиқий аҳволини белгилаш, уларни таққослаш, имконият даражаларини ҳисобга олиш, вариантларни танлаш, муассасанинг ривожланиш йўлини белгилаш ва бошқалар.

2. Тегишли янги қарорларнинг асосий ғояларини уларни ижро қилувчиларга тунутириши, олинган маълумотларга асосан ишни кўриб чиқиб, камчиликларни тузатиши, бу вазифаларни амалга оширишда ўқув-тарбияга оид тадбирларни амалга ошириши, кадрлар танлашдан тўғри фойдаланиши ва ҳоказолар.

3. Таълим-тарбия жараёнининг ҳақиқий аҳволи тўғрисида доимий ишончли маълумотлар олиб туриши, давлат дастурларини бажарилишини, талабларда ягоналикка эришилишини назорат қилиши, ўқитувчилар ва бутун жамоанинг ҳисоботларини эшитиб бориши ва бошқалар.

4. Фавқулодда юзага келган камчилик ва нуқсонларни , тўсиқларни бартараф этиши, интизомга оид суҳбатлар ташкил қилиши, шикоят ва илтимос билан келган ота-оналарни қабул қилиши, муассасани бошқаришнинг асосий вазифаларидан чалғитмайдиган ишлар ва топшириқларни бажариши ва ҳоказолар.

МУҲОКАМА

Ҳар ўқув йилининг охирида педагоглар жамоаси фаолияти яқунлари муайян шаклда аниқланади ва баҳоланади. Бу иш бундан кейинги ишларнинг ташкил этувчиси ва бошланиши бўлиб хизмат қилади. Педагог ўқув йили охирида қилинган барча ишлардан олинган натижаларни солиштириб у ёки бу методларнинг қанчалик муҳим эканлигига баҳо бериши ва шу асосда тажриба тўплаши, ўз ишини такомиллаштириб бориши мумкин. Йил давомида педагоглар жамоасида муҳокама қилиш учун барча педагогларнинг бир хилдаги тушуниши мумкин бўлган принципитал масалаларни кўйиб бориш ҳам яхши натижа беради. Жамоа раҳбари маънавият-маърифат ишларининг кундалик аҳволини, машғулотларга, суҳбатларга, мажлисларга, турли мавзулардаги йиғилишларга кириш ҳамда ота-оналар, талабалар, педагоглар билан доимий суҳбатлар ўтказиш орқали ўрганиб боради ва айрим жузъий камчиликларни йўл-йўлакай тузатиб боради. Шундай қилиб, жамоанинг раҳбари ва жамоа аъзоларининг фаоллигисиз, таълим-тарбия беришда самарали натижаларга эришиб бўлмайди. Шу сабабли таълим муассасаси раҳбари доимо уларнинг кучига таянган ҳолда иш юритиши ва улар билан мунтазам равишда алоқада бўлиб туриши зарур. Умуман олганда, раҳбар ходимга тарбиявий таъсир кўрсатар экан, Г.Сальенинг қуйидаги сўзларини ёдда тутиши фойдадан холи эмас: «Шуни унутмангки, ҳамма учун мос андоза йўқ. Биз, ҳаммамиз – турли тоифадамиз ва муаммоларимиз ҳам турлича». Таълим-тарбия ишларига янгича муносабат мустақиллик, маънавият негизи асосида ҳукумат қарорларида таълим ислохатларида олимлар ва ижодкор ўқитувчиларнинг изланишларида ўз аксини топмоқда.

ХУЛОСА

Фан ютўқларини ва илгор тажрибани ўқитувчиларнинг ишга доим сингдириб бориш жараёни, ўқитувчи меҳнати самарадорлигини ошириш ҳам педагогик жараёни илмий асосда ташкил этиш ҳисобланади. Педагогларга илмий-амалий конференцияда чиқиб сўзлаш, доклад қилиш, газета, журналлар учун илмий мақолалар тайерлаш вазифаси топширилади. Агар ҳар бир ўқитувчи ижодкор бўлса, семинар-дарслар, ролли дарслар, амалий уйинлар, наватор ўқитувчилар билан учрашувлар утказса. Ўз ишига жон-дили билан ёндашса, унинг ўқувчилари нафақат дарсга, келажакка кизиқишлари, интилишлари ортади, онги тиниклашади. Бу эса педагогик жараённинг юксалишига олиб келади.

REFERENCES

1. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. –Тошкент: Ўзбекистон, 2011.
2. Мирзиёев Ш.М. Қонун устуворлиги ва инсон манфаатларини таъминлаш-юрт тараққиёти ва халқ фаровонлигининг гарови. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганининг 24 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги маъруза. 2016 йил 7 декабрь- Тошкент, Ўзбекистон, 2017. 48-б.
3. Мирзиёев Ш.М. Буюк келажакимизни мард ва олижаноб халқимиз билан бирга курамуз. Мазкур китобдан Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг 2016 йил 1 ноябрдан 24 ноябрга қадар Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳри сайловчилари вакиллари билан ўтказилган сайловолди учрашувларида сўзлаган нутқлари ўрин олган.-Тошкент, Ўзбекистон, 2017. 488-б.
4. Бондаревская Е.В. Теория и практика лично ориентированного образования. – Ростов-на-Дону: РГПУ, 2000.
5. Очилов М., Очилова Н. Ўқитувчи одоби. – Т.: Ўқитувчи, 1997.
6. Подласый И. П. Педагогика. – М.: ВЛАДОС, 2010.
7. Ишмухамедов Р.Ж. Инновацион технологиялар ёрдамида таълим самарадорлигини ошириш йўллари. – Т.: ТДПУ, 2005.
8. Ўзбек педагогикаси антологияси. 1 жилд // Тузувчи-муаллифлар: К.Ҳошимов, С.Очил - Т.: «Ўқитувчи», 1995.; 2 жилд // Тузувчи-муаллифлар: С.Очил, К.Ҳошимов. – Т.: «Ўқитувчи», 1999.